

Invaderande främmande arter

- Invaderande arter är ett stort och snabbt växande hot mot den inhemska biologiska mångfalden i Europa.

- Växter och djur som kommer in i nya obekanta livsmiljöer kan tränga ut den inhemska floran och faunan och skada miljön. Dessa organismer brukar kallas invaderande arter.

- Invaderande arter kan också leda till sociala och ekonomiska konsekvenser, till exempel för människors hälsa, fisket, jordbruket och livsmedelsproduktionen.

- Ökande handel, turism och godstransporter över gränserna gör att spridningen sker i allt snabbare takt.

- I dag lägger EU minst 12 miljarder euro om året på att kontrollera och begränsa skadorna från invaderande arter.

- EU har nyligen lagt fram förslag till en Europaomfattande strategi för att bekämpa invaderande arter.

- Tidig upptäckt är avgörande: det är mycket lättare och billigare att ta itu med invaderande arter innan de har etablerat sig.

- Att öka allmänhetens medvetenhet är en förutsättning om man ska lyckas möta hotet från invaderande arter.

Jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*)

natur

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Fakta 1 : Invaderande arter hotar den biologiska mångfalden i Europa

Den europeiska floran och faunan har utvecklats under miljontals år. Bergskedjor, sjöar och floder har separerat populationer och gett upphov till en fantastisk mångfald av arter. Men den växande internationella handeln och det ökande resandet har undanröjt dessa hinder i global skala och gjort det möjligt för arter att komma i direkt kontakt med varandra.

"Invaderande arter är ett allvarligt hot mot den biologiska mångfalden. Med tanke på hur snabbt dessa arter etablerar och sprider sig blir åtgärder som vidtas av en ensam medlemsstat verkningslösa så länge grannländerna inte agerar samordnat. De ekologiska, ekonomiska och sociala konsekvenserna av de invaderande arternas utbredning i EU-länderna är allvarliga och kräver en samlad insats."

EU:s kommissionsledamot med ansvar för miljön, Stavros Dimas

Detta leder till konkurrens om viktiga födoresurser och om livsmiljöer. Och även om de inhemska arterna ofta är motståndskraftiga mot lokala skadegörare och sjukdomar, har de oftast inget naturligt försvar mot främmande organismer. Det betyder att de bokstavligen riskerar att uttraderas. På samma sätt kan djur eller insekter som hålls under kontroll av rovdjur i sin ursprungliga miljö föröka sig snabbt och översvämma en miljö där dessa begränsande faktorer saknas. Darwins teori om det naturliga urvalet visade hur de starkaste arterna breder ut sig och skapar dominans över hundra- eller tusentals år. Men dagens rörliga liv stör den naturliga evolutionsprocessen genom att sammanföra konkurrerande arter i en aldrig tidigare skådad, onaturlig takt.

Invaderande arter, som också brukar kallas invaderande främmande arter, uppträder i alla former och storlekar. De flesta icke-europeiska arter har införts avsiktligt, till exempel trädslag och grödor som är hårdigare eller mer snabbväxande, trädgårdsväxter och husdjur. De kanske inte utgör något problem förrän de rymmer eller släpps i det fria. Andra oönskade främmande arter har kommit hit av misstag, t.ex. "fripassagerare" i lastcontainrar på flyg eller fartyg, eller skaldjur som sätter sig fast på fartygskrov.

Fakta 2 : Vår hälsa hotas

Invaderande arter kan också vara skadliga för människor. Den asiatiska tigermyggan kom till Europa genom handel med begagnade däck. Den är bärare av minst 22 virus, bland annat denguefeber. Klimatförändringen kan göra det möjligt för den att överleva längre norrut. Främmande växter som jättelokan framkallar allergier och hudirritation och brännsår. Invaderande arter har till och med kopplats till spridningen av virusjukdomar som influensa och hiv.

Fakta 3 : Invaderande arter kostar pengar

Under 2008 beräknas kostnaderna för att kontrollera och reparera skador från invaderande arter i hela EU ha uppgått till 9,6–12,7 miljarder euro. Men detta är sannolikt en underskattning, eftersom många länder bara har börjat beräkna kostnaderna. Medel från Life-programmet investeras också i satsningar för att hantera invaderande arter. Sedan 1992 har EU lagt mer än 38 miljarder euro på 180 projekt både inom och utanför Natura 2000-nätverket av skyddsområden. Som jämförelse uppskattar USA att landet lägger omkring 80 miljarder dollar om året på att bekämpa invaderande arter.

Akkumulerat antal arter

Etablering i det paneuropeiska området av de invaderande arter som utgör de största hoten mot den biologiska mångfalden. Källa: EEA, 2007.

Harlekinnyckelpiga (*Harmonia axyridis*)

Spansk skogssnigel (*Arion lusitanicus*)

Fakta 4: Antalet invaderande arter i Europa ökar

Enligt DAISIE-förteckningen finns det 10822 främmande arter i Europa. Även om inte alla dessa arter är invaderande, uppskattar man att omkring 10–15 % kan utgöra ett hot mot den biologiska mångfalden i Europa.

Europeiska miljöbyrån har upprättat en lista över de 163 invaderande främmande arterna som utgör de största hoten mot ekosystemen i Europa. Sedan 1950 har mer än en art per år etablerat sig och etableringstakten visar inga tecken på att mattas av.

Flertalet av de invaderande arterna kommer från Nordamerika och Asien. Ett betydande antal arter har dock sitt ursprung i en del av Europa och transporteras till en annan. EU:s inre marknad och öppna gränser underlättar detta flöde.

Det finns en mängd exempel:

- **Harlekinnäckelpigan** kommer från Asien och utgör ett dödligt hot mot inhemska näckelpigor i Storbritannien, liksom mot fjärilar och andra insekter.
- **"Mördarsnigeln"**, som hör hemma på den iberiska halvön, har spritt sig över Europa. Den är immun mot bekämpningsåtgärder och äter upp svagare snigelarter.
- **Vandringsmusslan**, som följer med fartygs ballastvatten, förorenar vattentäcker och vattendrag.
- **Trampört**, som fördes in från Asien under 1800-talet som en prydnadsväxt, har sedan dess invaderat den franska landsbygden.
- **Sumpbäver** och **bisamråtta**, som importerats från Amerika för pälsens skull, lever nu vilt i Europa och skadar kanaler och översvämningsskydd.

Fakta 5: EU agerar

EU:s handlingsplan för den biologiska mångfalden från 2006 lyfte fram problemet med invaderande arter och vid halvtidsöversynen av planen konstaterades att det snarast krävs en EU-omfattande strategi. I dagsläget har vissa delar av Europa särskild lagstiftning och inrättade program, medan andra medlemsstater saknar nationell lagstiftning eller planer. Fragmenterade åtgärder kommer inte att vara effektiva. Tidigare har det saknats en gemensam strategi. Därför publicerade Europeiska kommissionen 2008 ett meddelande om en EU-strategi mot invaderande arter.

Det är internationellt erkänt att problemet kräver en strategi i tre led:

- **Förebyggande** är det billigaste och bästa sättet och omfattar noggrannare kontroller vid gränserna och informationsutbyte på regional, nationell och internationell nivå. Ett genomförande av konventionen om ballastvatten skulle lösa vissa problem.
- Så snart invaderande arter börjar etablera sig är **utrotning** den effektivaste åtgärden. För att täcka större områden måste en sådan insats samordnas och finansieras centralt.
- Om utrotning inte är möjlig, krävs åtgärder för **begränsning** och långsiktig kontroll för att hindra invaderande arter från att sprida sig ytterligare. Lokala myndigheter står ofta i frontlinjen när det gäller att hantera problemen och de behöver stöd.

System för tidig upptäckt

DAISIE

Delivering Alien Invasive Species Inventories for Europe (DAISIE) är ett projekt som med stöd av forskningsmedel från EU sammanställer data om invasioner av främmande arter i hela Europa. På projektets webbplats finns information om de 10822 främmande arter som för närvarande invaderar landsbygd, vattendrag och marina miljöer i Europa. En internationell grupp av 1657 experter uppdaterar databasen kontinuerligt. DAISIE innehåller också en alfabetisk förteckning över de 100 mest skadliga invaderande arterna, med detaljerade kartor över deras utbredning.

<http://www.europe-aliens.org/>

ALARM

Assessing Large Scale Environmental Risks for Biodiversity with Tested Methods (ALARM) är ett projekt där man forskat på hur livsmiljöer invaderas, för att lättare kunna förutsäga vilka områden som kan hotas i framtiden. I en annan undersökning har man identifierat de sex viktigaste formerna för spridning av dessa arter: avsiktlig utsättning; rymning; oavsiktlig kontamination; fripassagerare; korridorer (längs vägar, kanaler osv.); på egen hand (naturlig spridning).

ALARM: <http://www.alarmproject.net>

Fakta 6: Tidig upptäckt är avgörande

Även om inte alla främmande arter är skadliga innebär försiktighetsprincipen att alla nykomlingar måste identifieras och myndigheterna måste vara beredda att agera snabbt för att ta itu med eventuella problem. Tidig upptäckt och snabba åtgärder är mest kostnadseffektivt och har större förutsättningar att lyckas än någon annan insats efter det att en art har etablerats.

Informations- och forskningsinitiativ som DAISIE, ALARM och NOBANIS är viktiga för att utveckla system för tidig varning om invaderande främmande arter.

Fakta 7: Människor måste vara engagerade

Att öka medvetenheten om invaderande arter är ett viktigt led i kampen. Kommissionen höll nyligen ett offentligt samråd där man fick in 880 svar, varav tre fjärdedelar kom från enskilda personer.

Undersökningen visar att det finns ett utbrett stöd för åtgärder på EU-nivå. Omkring 91 % av respondenterna höll med om att det snarast behövdes nya åtgärder för att förhindra spridningen av sådana organismer. Nio av tio ville ha ett EU-omfattande system för tidig varning och 86 % ansåg att medlemsstaterna borde ha en rättslig skyldighet att vidta åtgärder. De flesta respondenterna (90%) ansåg att bristande medvetenhet hos allmänheten var ett hinder och ansåg att det var viktigt att lyfta upp frågan (77%). EU använder dessa resultat för att utveckla sin politik.

Fakta 8: Dags för en omfattande strategi

Kommissionen håller nu på att utarbeta en EU-strategi som tar hänsyn till återkopplingen på dess förslag och som ska bli klar 2011. Det finns en rad alternativ: från att fortsätta som förut, till bättre genomförande eller anpassning av befintlig EU-lagstiftning eller utformning av en ny, omfattande strategi.

Under tiden pågår insatser för att upprätta ett europeiskt system för tidig varning och information vilket skulle vara ett viktigt framsteg.

EU:s åtgärder kan vara avgörande för att minska spridningen av invaderande arter. Öar i allmänhet, men särskilt de som tillhör de utomeuropeiska territorierna, har en rik biologisk mångfald. Men arterna på dessa öar är också särskilt utsatta. Under det senaste århundradet har den biologiska mångfalden på olika öar, som till stor del har utvecklats utan konkurrens, utsatts för hårt tryck av invaderande arter. Av de 724 dokumenterade arter som har dött ut under de senaste 400 åren var omkring hälften öarter. På senare år har de utomeuropeiska territorierna inte uppmärksammats tillräckligt mycket, men 2008 inledde EU:s franska ordförandeskap ett internationellt initiativ för att råda bot på detta. Inom dessa områden skulle förhållandevis små investeringar ge stora resultat.

Fakta 9: Invaderande arter är ett internationellt problem

År 2002 kom parterna i FN:s konvention om biologisk mångfald överens om en omfattande global strategi mot invaderande arter. De uppmanade regeringar att öka medvetenheten, involvera samhället och samverka med grannländer. Att förebygga internationell spridning av invaderande främmande arter och samordna en snabb och effektiv insats mot invasioner kräver samarbete och samverkan mellan regeringar, ekonomiska sektorer, icke-statliga organisationer, internationella fördragsorganisationer och allmänheten i stort.

FN valde invaderande främmande arter som tema för den årliga **internationella dagen för biologisk mångfald** den 22 maj 2009.

NOBANIS

The North European and Baltic Network on Invasive Alien Species (NOBANIS) är en regional portal med information om främmande arter i Nord- och Centraleuropa. Den omfattar 18 partnerländer inom och utanför EU och samarbetar med regionala och globala nätverk och projekt för invaderande främmande arter.

<http://www.nobanis.org/>

Ytterligare information:

EU:s webbplats:

http://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm

Omfattningen av EU:s åtgärder:

http://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/docs/2006_06_ias_scope_options.pdf

"Signaler" från Europeiska miljöbyrån:

<http://www.eea.europa.eu/pressroom/newsreleases/killer-slugs-and-other-aliens>

Video:

<http://www.tvlink.org/viewer.cfm?vidID=307>

Global databas över invaderande arter:

<http://www.issg.org/database/welcome/>